

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

בס"ד, גליון תצא, פרשת תצא, תשפ"ב

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

טל: 052-7611435 y.b.daskal@gmail.com

בדיני אדם, וכן השאלה היא גם במקרה אם מנתק את התקע, ולאחר זמן התקלל האוכל וכדו' האם הוי מזיק.

מצמצם וכפת חבירו ומת ברעב או בצינה או בחמה

מבואר בסנהדרין (עו, ב) דאם חבירו נמצא במים או באש, ומצמצם עליו את המקום, דהיינו שאינו מניחו לצאת, חייב מיתה, ודינו רוצח. ולמדוהו מקרא. ובמצמצם בהמת חבירו, נחלקו אמוראים האם חייב בנזיקין, ופסק המחבר דמצמצם חייב גם בנזיקין, וז"ל (חושן משפט שפג, ה) "הכובש בהמת חבירו במים, או שהניחה בחמה וצמצם עליה המקום כדי שלא תמצא צל עד שהרגתה החמה, חייב" ע"כ.

ועוד גרסינן בסנהדרין (עז, א) "אמר רבא כפתו, ומת ברעב פטור. ואמר רבא כפתו בחמה, ומת, בצינה ומת, חייב. סוף חמה לבא, סוף צינה לבא, פטור" ע"כ. פירוש, אם כפת חבירו, ולאט לאט מת ברעב פטור, אבל אם היה אחד בחמה או בצינה, וכפתו שלא יצא משם, ומת חייב, דרוצח הוא. אבל אם לא היתה חמה, וכפתו, אפילו שידוע שסוף חמה לבוא, או סוף צינה לבוא, ולאחר מכן באה חמה או צינה, פטור.

והטעם פירש רש"י וז"ל "כפתו ומת ברעב - דבשעה שכפתו, אין כאן דבר הריגה, והרעב בא מאליו והולך וחזק לאחר זמן כל שעה, ולא דמי לצמצם במים ובאור דההורג מזומן: סוף חמה לבא פטור - כלומר, אם לא היתה שם חמה בשעה שכפתו, אבל סוף לבא כאן, וזה לא יכול לעמוד וסופו למות - פטור, שלא היה ההורג מזומן להריגה וגרמא הוא, ואין דינו מסור לבית דין אלא לשמים" עכ"ל.

מבואר שאם כפת אדם ומת, יש שלושה דינים: א. אם המזיק קיים מיד, כמו מצמצם, דהמים והאש הורגו מיד, חייב מיתה. או שיש חמה או צינה כבר, והוא כופתו שלא יברח, חייב. ב. אם המזיק בא מאליו והולך וחזק לאחר זמן, כרעב, פטור. ג. אם המזיק קיים, אבל אינו עכשיו, אלא יבוא אחרי כן, כגון סופה של חמה לבוא, או סוף צינה לבוא, פטור.

העולה מזה: א. אם המזיק קיים מיד, כמו מצמצם, דהמים והאש הורגו מיד, חייב מיתה. או שיש חמה או צינה כבר, והוא כופתו שלא יברח, חייב. ב. אם המזיק בא מאליו והולך וחזק לאחר זמן, כרעב, פטור. ג. אם המזיק קיים, אבל אינו עכשיו, אלא יבוא אחרי כן, כגון סופה של חמה לבוא, או סוף צינה לבוא, פטור.

בדין ניתק תקע של הפלטה, וקלקל את הקוגל

ובו יבואר: א. אדם שהיה במים, וצמצם עליו שלא יוכל לצאת, ומת. ב. היתה בהמת חבירו במים, וצמצם עליה ומתה. ג. כפת חבירו, ומת ברעב או בצינה או בחמה. ד. כפת בהמת חבירו, ומתה ברעב או בצינה או בחמה. ה. מה הוא גדר דינא דגרמי. ו. שורש מחלוקת הראשונים בכפת בהמת חבירו, ולאחר זמן באה חמה ומתה. ז. ניתק זרם חשמל מהמקרר של חבירו, והתקלקלו כל המאכלים. ח. ניתק זרם חשמל מהפלטה וקלקל את הקוגל שהוכן לקידוש.

הנידון

"אני גבאי בית הכנסת. בבית הכנסת יש מתקן מים קרים וחמים, משום חשש חילול שבת אני מוציא בכל שבת את התקע של מתקן המים מהחשמל, באחת השבתות אחד המתפללים הניח פלטה לשבת, ועליה קוגלים לכבוד קידוש שעשה, וחבר תקע ליד התקע של מתקן המים. לפני שבת רציתי לנתק את התקע של מתקן המים, ובטעות במקום לנתק את התקע של מתקן המים, ניתקתי את התקע של הפלטה, והקוגל היה קר ויבש וראוי לאכול ברוחק, כמובן שלא יכולתי לתת אותו לקידוש. נפשי בשאלתי, האם אני חייב בנזק הקוגל".

תשובה

פטור לשלם, דאפילו ליש אומרים שהוא דינא דגרמי, מכל מקום דינא דגרמי בשוגג הוא מחלוקת ראשונים, ואין לחייב דינא דגרמי בשגגה. ועוד נראה שבנידון זה הכל מודים דאין זה דינא דגרמי.

ביאור התשובה

הוציא תקע וגרם נזק

בתחלה יש לבאר, האם בכלל יש לגבאי דין מזיק, והיינו מה הדין אם אדם ניתק פלטה מהחשמל, ועל ידי זה לאט לאט התקרר הקוגל והתקלקל, האם חייב מדין אדם המזיק, או הוי גרמא בנזיקין דפטור

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

מבואר דלפי הר"י, גדר דינא דגרמי הוא שעושה בעצמו הנזק, והנזק בא מיד, ומוסיף רבינו ירוחם דברי היזקא, דאם לא, הוי גרמא, ובזה הכל מודים דהרי דינא דגרמי כשיש שלוש תנאים הללו, וכן העלה הסמ"ע (שפו, א) למעשה, והאריך בדין דינא דגרמי עיין שם.

העולה מזה: כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צינה – שיטת המאירי ורבינו ירוחם, דחייב, ואינו דומה לעושה כן לחבירו דפטור, דשאני נזיקין דדינא דגרמי, ודין זה הוא דינא דגרמי, כיון שעושה בעצמו הנזק, והנזק בא מיד, וברי היזקא.

כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צינה – שיטת תלמידי הרשב"א והתוס'

אבל מצאנו ראשונים שסוברים שגם לענין מזיק פטור, דז"ל הבית יוסף (חושן משפט סימן שכח) "וכתבו תלמידי הרשב"א כו' דלא עדיף מכופת שורו של חבירו, ומת ברעב דפטור" עכ"ל, הנה פשיטא להו שפטור גם לענין נזיקין. וכן היא שיטת התוס' בבא קמא, דהנה מבואר בבבא קמא (נו, א) דהכופף קמתו של חברו בפני הדלקה, פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים, והקשו בש"ס "היכי דמי, אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה, בדיני אדם נמי נחייב", וכתבו התוספות (נו, א) "אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב - וא"ת כיון שאין חילוק בין מקרב דבר אצל האש ובין מקרב האש אצל הדבר, אמאי אמרינן בפרק כל הנשרפין (סנהדרין דף עז. ושם) כפתו במקום שסוף חמה או צינה לבא פטור, ליחייב למ"ד אשו משום חציו וכן כפתו לפני ארי וי"ל דודאי אי כפתו והביאו במקום שסוף חמה, או צינה לבא או ארי חייב, אבל התם מיירי שכפתו במקום שהיה ולא הזיזו ממקומו. ולא הוי מצמצם, הואיל והחמה והצינה והארי אין עליו בשעת כפיתה" עכ"ל.

הנה הקשו התוס' מדוע כופף קמתו של חבירו ברוח מצויה חייב, וכופת בהמת חבירו במקום שסוף חמה לבוא פטור, מבואר דסברי שגם לענין נזיקין, אם כפת בהמת חבירו ובאה חמה או צינה פטור, וכתבו דהטעם הוא, כיון שלא עשה מעשה להביא את בהמה למקום חמה או צינה, אלא שהבהמה היתה כבר שם, וכפתה שלא תלך משם, לכן פטור.

וצריך ביאור מדוע סוברים תלמידי הרשב"א והתוס' שכפת בהמת חבירו במקום שסוף חמה או צינה לבוא פטור, ולא חייב מדינא דגרמי, והרי יש כאן את כל שלושת יסוד גרמי, דברי היזקא, ועשה מעשה בידים, והנזק בא מיד. ונראה בזה, דסוברים התוס', שאין זה מעשה בידים, כמו שביארו התוס' דבקמה עושה מעשה שכופף את

כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צינה – שיטת המאירי ורבינו ירוחם

הנה נתבאר לעיל, שבכפת בהמת חבירו באופן שבאדם חייב מיתה, כגון שהיא במים, או שיש עליה חמה, דחייב באדם, חייב גם בבהמה. אבל כפת אדם ומת לאחר מכן מחמת חמה או צינה פטור. מכל מקום יש לברר, מה הדין בכפת בהמת חבירו, ומתה לאחר מכן מחמת צינה או חמה, האם אמרינן דאף על פי שפטור באדם דאינו רוצח, מכל מקום חייב בנזיקין או לא, ונחלקו בזה רבותינו הראשונים.

המאירי (סנהדרין שם ד"ה כשם) כתב שחייב, כיון דלענין נזיקין אנו מחייבין בדינא דגרמי, כמו כן כאן אנו מחייבים בדינא דגרמי, שכתב "ומעתה אף כל אותם שיתבארו בסמוך באדם לפטור, בנזיקין חייב מכח דינא דגרמי" עכ"ל. וכעין זה כתב רבינו ירוחם (מישרים נתיב לא חלק ב דף צה טור א) וז"ל "הכובש חבירו או בהמת חבירו, או שנפלה ומנעה מלעלות מן המים עד שמתה שם, או שהניחה בחמה ומנעה שלא תצא מן החמה עד שמתה שם, חייב לשלם, וכן הדין לחבירו והזוק וחייב. ואינו גרמא בנזיקין, מאחר שהוא בעצמו עושה ההזק בממון חבירו, ובריא הזק מאחר שהוא מצמצם אותה כי ודאי תמות, וההזק מתחיל מיד והולך וחזק" עכ"ל. הנה כתב רבינו ירוחם שיש לחייב במזיק אפילו במקום שבאדם פטור מיתה, אבל חייב בנזיקין וכתב הטעם שאינו גרמא, כין שעשה בעצמו, וברי היזקא, וההזק מתחיל מיד.

והנה עומק כוונתו מבוארת בתוס' בבא בתרא (כב, ב ד"ה זאת) "ויש ליתן טעם, מאי שנא כל הני מדינא דגרמי, כגון אחווי אחווי דהגזול בתרא (בבא קמא קטז, ב), ומראה דינר לשולחני ונמצא רע, ונפרצה אומר לו גזור, ודן את הדין דחייב לר"מ אפילו לא נשא ונתן בידו, והשורף שטרותיו של חבירו, ומוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו. וחילק רבינו יצחק לשון אחד, דדינא דגרמי חייב, היינו שעושה הוא עצמו היזק לממון חבירו. ועוד חילק, דדינא דגרמי דחייב, היינו משעת מעשה שבא ההיזק. ועל הכל קשה טיהר את הטמא, ובעל הבית עצמו עירבן עם פירותיו, ואמאי חייב, דהוא עצמו אינו עושה היזק בממון חבירו, וגם באותה שעה שמטהר אינו בא ההיזק. ונראה לריצב"א, דדינא דגרמי הוי מטעם קנס, כדמוכח בירושלמי, ולכך כל היזק המצוי ורגיל לבא קנסו חכמים, וטעם דקנסו, שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לחבירו בעין, והיינו טעמא דמאן דמחייב בהיזק שאינו ניכר, ואפשר דבשווג נמי קניס רבי מאיר, כי היכי דקניס במטמא ומדמע אחד שווג ואחד מזיד" עכ"ל התוס'.

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

ברעב או שכופתה במקום סוּף חמה לבא, הרי זה מזיק ממון חבירו ממש וחייב משום דינא דגרמי. אבל אם כופה עליה את הגיגית או פרע עליה את המעזיבה, באלו ודאי פטור שהרי לא נגע בממון חבירו כלל, ואלו דומים לזקיפת הסולם. זהו מה שנראה לומר בתיקון דברים אלו.

“ועדיין הדבר צ”ע הלכה למעשה, הרי זרק חץ בבהמת חבירו והיה לפניה תריס שאין החץ יכול לעברו, ובא אחר וסלק את התריס או שקדם הוא בעצמו וסלקו, ונגע החץ בבהמה והמיתה הרי זה פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, שאז ודאי גרמא בניזקין הוא. וכן אתה אומר ברוחף בהמת חבירו למים, והיתה שם מעלה שיכולה לעמוד, ובא אחר וגררה או שקדם הוא וגררה הרי זה פטור. ואף על פי שבשני דברים אלו שאמרנו הוא עצמו עושה מעשה בממון של חבירו. ונראה לומר שאינו דומה למ”ש למעלה, לפי שבשני דברים אלו אין ההיזק מצוי שם בשעה שהוא עושה המעשה, שאלו לא סלקו התריס או לא גררו המעלה לא היה שם נזק כלל, וסלוק (חריץ) [תריס] וגרירת המעלה הוא שעושה ההיזק, ואין זה אלא גרמא כמ”ש. אבל כמ”ש למעלה ההזק מצוי בשעה שהוא עושה מעשה בידים בממון חבירו. עד כאן.”

“ויש לי לדון על דבריו כמ”ש ואף על פי שבשני דברים שאמרנו הוא שעושה מעשה בממון של חבירו. נראה לומר שאינו דומה למ”ש למעלה וכו’. דברים הללו איזו סברה סוברים, אי אסברה ראשונה, שכתב דכפת הבהמה ומתה ברעבון או שכפתה בשעה שלא היה שם חמה ולא צנה ובאה אחר כך חמה וצנה, או כפתה לפני ארי ובא ארי והרגה, או כפה עליה גיגית ומתה בהבל פיה, או שפרע מעזיבה במקום שלא היה יכולה לצאת ומתה בצנה, מאי קשיא ליה, התם נמי פטור כי היכי דפטור בשני החלוקות הללו.”

“ואם נרגש ממה שחייב למעלה בכובשה לתוך המים וכובשה לתוך העיר, החילוק מבואר, דהתם כובשה ומצמצמה בתוך ההורג ממש, מה שאין כן בשני חלוקות הללו שאינו כובשה בתוך ההורג ממש, ואם נרגש ממה שאחד מגדולי המפרשים חייב אפילו בסוּף חמה לבא וכו’ מ”ש מהכא דפטור. לא תירץ כלום, שבשני דברים הללו אין ההזק מצוי שם בשעה שעושה מעשה שגם בסוּף חמה וצנה לבא, אף ההיזק מצוי שם בשעה שעושה מעשה. וקושטא דמילתא דאסברא או שחייב בכובש לתוך המים או בתוך האש קאי, ומה שחילק הוא החילוק שחילק למעלה שהוא כובשה ומצמצמה לתוך ההורג ממש.”

“ומדברי הרמב”ם ורבינו בעל הטורים ורבינו ירוחם נראה דס”ל כסברת הרב המאירי ז”ל, מדלא חייבו אלא בהיתה בהמת חבירו

הקמה, ולכן אמרו שאם מביא את הבהמה למקום חמה עשה מעשה, אבל כאשר הבהמה נמצאת כבר במקום חמה, אבל מונע ממנה לצאת, והמזיק אינו שם, כדין מצמצם, בזה אינו עושה מעשה בידים. וזה שורש מחלוקת הראשונים, האם כמו שמצמצם נחשב מעשה, גם לענין דינא דגרמי נחשב מעשה, וחייב בנזיקים אפילו שאין המזיק נמצא כאן, כגון סוּף חמה לבוא. או דלמא דוקא מצמצם הוי מעשה, כי המזיק נמצא שם, כמו שאמרנו שהחמה והצינה שם. דהמחייבים סוברים שלמדנו ממצמצם שהוי מעשה, אם כן לענין נזיקין הוי דינא דגרמי, אבל הפוסקים סוברים, שכיון שאין המזיק כאן, אין נחשב לעושה מעשה.

העולה מזה: כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צנה – לפי שיטת תלמידי הרשב”א והתוס’, פטור, שכיון שאינו מעשה בבהמה, אין זה נחשב כמעשה שלו בידים, אבל המאירי ורבינו ירוחם סוברים, שכמו שמצמצם נחשב למעשה, כך כל סוג מצמצם נקרא מעשה, וכיון שמעשה בניזקין מחייב בדינא דגרמי, חייב אפילו המזיק יבוא לאחר מכן.

דברי הכנסת הגדולה

וראיתי בכנסת הגדולה (חושן משפט, שפג, הגהות טור) דברים שהם יסוד גדול בדינים אלו, וז”ל “ולרב המאירי ז”ל מצאתי בבית יוסף כתוב בשמו, כפת הבהמה ומתה ברעבון, או שכפתה בשעה שלא היתה שם לא חמה ולא צנה, ובא אחר כך חמה או צנה והמיתה, וכן אם כפתה בפני הארי ובא הארי והרגה, וכן אם כפה עליה גיגית ומתה בהבל פיה שלא היה לה מקום לצאת, או שפרע מעזיבה במקום שלא היתה יכולה לצאת ומתה בצנה, נראים הדברים שכשם שאמרנו בעניינים אלו לענין דיני נפשות שהוא פטור מדיני אדם, כך לענין נזיקין פטור מדיני אדם וחייב בדי שמים שאין זה ממש מזיק, אלא גרמא בניזקין הוא שפטור מדיני אדם כמ”ש בכבא בתרא פרק לא יחפור בענין זוקף הסולם לשוכך וקפצה הנמיה אפילו בעוד שהסולם בידו והזיקה שהוא פטור. ובכובש לתוך המים או לתוך האור הוא שיש לחייב אפילו בניזקין, לפי שהוא כובשה בתוך ההורג ממש, אבל אלו שסוּף ההורג לבא אין לו אלא גרמא בניזקין ופטור.”

“ואחד מגדולי המפרשים האחרונים שמחייב בכופה לפני הארי או בכופתה ומתה ברעב או בסוּף חמה או צנה לבא, אף על פי שלא היו שם בשעת הכבישה. ונראה שאיפשר לחלק בין אלו לסולם של שוכך שכשהוא זוקף סולם לשוכך אינו עושה שום מעשה בממון חבירו כלל, אלא שבגרמת הסולם קפצה הנמיה, אבל זה שעושה מעשה ממש בממון חבירו שכופה בהמתו לפני הארי או שכופתה ומתה

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

החשמל מהמקרר ונתקלקלו המאכלים נחשב גרמא ופטור, אבל אם היה שומר חייב, עיין שם.

העולה מזה: מי שהוציא את התקע ועל ידי זה קלקל מאכלים של חבירו, פטור.

נידון דידן - הוציא תקע וגרם נזק

ועכשיו נבוא לבאר נידון דידן, דלאור המבואר, אם הוציא במזיד תקע של חשמל ובמשך הזמן המאכלים התקלקלו, כמו כן במקפיא, נראה לכאורה שבאנו למחלוקת הראשונים הנ"ל, דזה דומה לסוף חמה לבוא וסוף צינה לבוא, שהמזיק אינו ממש כאן, אלא יבוא לאט לאט במשך הזמן, וכבר נתבאר שאין להוציא ממון מספק אלא אם הוא שומר, ובנידון דידן אין לגבאי דין שומר שלא קיבל שמירה על המאכלים כלל. ואפילו השיטה שסוברת שחייב אינו אלא מתמת דינא דגרמי, וכבר ידוע שדינא דגרמי בשוגג אין לחייב אלא במזיד, כמו שביארנו במקום אחר, ובלאו הכי נראה לי בנידון דידן שהכל מודים שפטור, דהנה המאכלים במקפיא או במקרר יתקלקלו ללא המקפיא או המקרר, והמקרר שומר עליהם מקלקול לכן אם ניתק את המקרר, יתכן שהיו דינא דגרמי, שעל ידי זה מקלקל את המאכל, אבל בנידון דידן הפלטה אינה שומרת על הקוגל מקלקול, שהרי גם אם יעמוד בלא פלטה יתקלקל באותו זמן, וכן אם יעמוד על הפלטה במשך הזמן יתקלקל, אלא שהפלטה שומרת עליו שיהיה אוכל טעים יותר, וקשה מאוד לתת לו דין מזיק, לפיכך נראה שבודאי פטור מלשלם בנידון דין.

העולה מזה: הוציא תקע של מקרר וקילקל את המאכל, פטור לשלם, וכל שכן אם ניתק פלטה וקלקל המאכל, אלא אם כן קיבל עליו שמירה.

דינים העולים:

- א. אדם שנמצא בתוך מים, ומנע ממנו לצאת ומת, חייב, כיון שהמזיק קיים מיד, והמים והאש הורגו מיד. וכן כשיש חמה או צינה כבר, והוא כופתו שלא יברח, חייב. ב. אבל אם כפתו, והמזיק בא מאליו והולך וחזק לאחר זמן, כרעב, פטור. ג. ואם כפתו, והמזיק קיים, אבל אינו עכשיו, אלא יבוא אחרי כן, כגון סופה של חמה לבוא, או סוף צינה לבוא, פטור.
- ב. כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צינה – שיטת המאירי ורבינו ירוחם, דחייב, ואינו דומה

במים וכבש עליה שלא תעלה ומתה במים, אבל בסוף חמה לבא או בסוף צנה לבא פטור. ומתוך דברי המאירי למדנו תירוץ להרמב"ם ורבינו בעל הטורים שחייבו בהיתה בהמת חבירו במים וכבש עליה שלא תעלה ומתה במים לסגר עליה את הדלת שלא תצא, מפני שבכבשה בתוך המים כבשה וצמצמה בתוך ההורג ממש, מה שאין כן בסגר עליה את הדלת שסוף ההורג לבא" עכ"ל.

הלכה למעשה בדין כופת בהמת חבירו ובא המזיק לאחר מכן

הנה ראינו שרבותינו הראשונים נסתפקו מאוד מה הדין בכופת בהמת חבירו ובא המזיק לאחר מכן, או מתה ברעב וכדו', האם יש לדמותו לגרמא דפטור, או לדינא דגרמי דחייב. ויש לעיין מה סובר המחבר למעשה. ונראה בזה, כפי שמובא בכנסת הגדולה (שם), שכיון שהרמב"ם והמחבר לא מחייבים אלא במצמצם בשעת ההזיק ממש, דהינו כמו שכתב המחבר ומובא לעיל "הכובש בהמת חבירו במים, או שהניחה בחמה וצמצם עליה המקום כדי שלא תמצא צל עד שהרגתה החמה, חייב", שמע מינא דדוקא באופן זה חייב ולא באופן שסוף חמה לבוא. אומנם אין זו ראייה גדולה, דאין דרך המחבר להביא הלכות שאינם מפורשות. מכל מקום כיון שזו מחלוקת גדולה אין להוציא ממון.

העולה מזה: הכופת בהמת חבירו ומתה ברעב, או מחמת חמה שבאה לאחר מכן, אין להוציא ממון, כיון שהוא מחלוקת גדולה בראשונים אם הוא דינא דגרמי, ואין להוציא ממון מספק.

הוציא תקע של המקרר וקילקל את המאכל

ולפי זה, אם הוציא תקע של מקרר ונתקלקל המאכל, או ניתק פלטה ונתקלקל הקוגל, בודאי אין להוציא ממון. וכן פסקו פוסקי הדור, שז"ל שו"ת שבט הלוי (חלק י סימן רפז) "שאלה: השתמשתי במקפיא של חבירי בדירתו בעת ששהה בחו"ל, ולא שמתי לב שמשוהו מפריע לדלת ליסגר, כשחזר הבע"ה ראה שנשאר פתוח ונתקלקל המקפיא וכל האוכלין שבתוכו, האם יש איזהו חיוב לשלם, ועל מה. תשובה: הדע"ת נוטה שיש כאן חיוב שגרם במעשיו להפסיד חפצו (המקפיא) של חבירו ומכל שכן ששואל חייב באונסין, ועל המאכלים כנראה רק גורם בעלמא, וגם לא קבל שמירה עליהם, על כל פנים צריך לבא עם התובע לעמק השוה באיזה אופן" עכ"ל. הנה דעת השבט הלוי נוטה שהוא גרמא, ולא דינא דגרמי.

וכן בקונטרס "שים שלום" מפסקי הגרי"ש אלישיב זצ"ל (סימן שג), נדפס בספר "משפט כהלכה", הביא בשם הגרי"ש שהמנתק את

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

להוציא ממון, כיון שהוא מחלוקת גדולה
בראשונים אם הוא דינא דגרמי, ואין להוציא ממון
מספק.

ה. מי שהוציא את התקע ועל ידי זה קלקל מאכלים
של חברו, פטור.

ו. הוציא תקע של מקרר וקילקל את המאכל, פטור
לשלם, וכל שכן אם ניתק פלטה וקלקל המאכל,
אלא אם כן קיבל עליו שמירה.

לעושה כן לחבירו דפטור, דשאני נזיקין דדנין דינא
דגרמי, ודין זה הוא דינא דגרמי, כיון שעושה
בעצמו הנזק, והנזק בא מיד, וברי היזקא.

ג. כפת בהמת חבירו ומתה מחמת חמה או צינה – לפי
שיטת תלמידי הרשב"א והתוס', פטור, שכיון
שאינו מעשה בבהמה, אין זה נחשב כמעשה שלו
בידים. אבל המאירי ורבינו ירוחם סוברים, שכמו
שמצמצם נחשב למעשה, כך כל סוג מצמצם נקרא
מעשה, וכיון שמעשה בנזיקין מחייב בדינא דגרמי,
חייב אפילו המזיק יבוא לאחר מכן.

ד. הלכה למעשה בדין הכופת בהמת חבירו ומתה
ברעב, או מחמת חמה שבאה לאחר מכן, אין

